

Filosofi i Skolen

Filosofische dialoog

Filosofi i Skolen, Departement Culturele Studies, Zuid-Deense Universiteit

ODENSE
BIBLIOTEKER OG
BORGERSERVICE

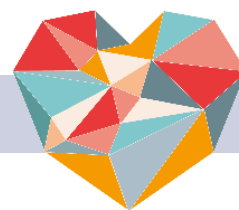

Dementia
in Cultural Mediation

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Activiteit

Titel van de activiteit

Filosofische dialoog

Samenvatting

De activiteit 'Filosofische dialoog' vloeit voort uit de traditie 'Filosoferen met kinderen', een overkoepelende term voor verschillende communicatievormen waarbij kinderen, jongeren en volwassenen door middel van groepsactiviteiten vaardigheden ontwikkelen om met elkaar een filosofische dialoog aan te gaan en cognitieve, persoonlijke en sociale skills ontwikkelen.

Hoe gaat een filosofische dialoog in zijn werk?

Een filosofische dialoog bestaat doorgaans uit een sessie van 45 à 60 minuten waarbij een groep deelnemers samenzit (bij voorkeur in een kring) en deelneemt aan een gezamenlijk filosofisch gesprek dat zich toespitst op een of meerdere abstracte ideeën, zoals kunst, macht, vertrouwen, rechtvaardigheid, vrijheid of verantwoordelijkheid. De filosofische dialoog wordt geleid en georganiseerd door een begeleider die doorheen de dialoog het formele kader bewaakt en diepgaande vragen stelt aan de deelnemers.

De filosofische dialoog wordt in gang gezet door de begeleider die een stimulus aanbrengt, bvb. een verhaal, een statement, een dilemma, een foto of een film, en vervolgens een startvraag stelt over de stimulus om de dialoog te starten. De deelnemers geven samen vorm aan de inhoud van de dialoog door hun mening en ideeën over dit vraagstuk en verwante onderwerpen te delen, maar ook door te luisteren en te reageren op elkaar. Op deze manier onderzoeken de deelnemers samen het aangebrachte onderwerp. De taak van de begeleider bestaat erin om het formele kader van de dialoog te bewaken en een veilige plek te creëren voor de deelnemers, maar ook om de dialoog tussen de deelnemers te faciliteren door diepgaande vragen te stellen en ervoor te zorgen dat iedereen zijn mening kan uiten.

Vaak zijn de filosofische dialogen gebaseerd op een stimulus die ideeën of waarden bevat die vanuit verschillende filosofische standpunten benaderd kunnen worden. Het doel is niet dat deelnemers leren over (de geschiedenis van) de filosofie, maar dat ze leren filosoferen. Het is dus niet de bedoeling om bepaalde theorieën, standpunten of filosofen te bestuderen, maar wel om door middel van filosofische discussies de nieuwsgierigheid van deelnemers op te wekken, hun vaardigheden om te reflecteren en te argumenteren te ontwikkelen en methodes aan te reiken om samen constructieve gesprekken te voeren.

Als startpunt voor de filosofische dialoog bespreken we het feit dat filosofie zich doorgaans o.a. bezighoudt met dilemma's, abstracte concepten en "grote levensvragen" - allemaal zaken waar (vooral nog) niet één specifiek antwoord, maar meerdere mogelijke antwoorden voor bestaan. Daardoor kunnen we op gelijke voet een dialoog beginnen, waarbij we samen nieuwsgierig zijn op basis van onze standpunten over iets dat ons allemaal aangaat. Bijvoorbeeld, "Is gebarentaal een taal?", "Wie bepaalt er of iets mooi is?", "Wanneer kan je iets muziek noemen?", "Is het mogelijk om niets te doen?" of "Leeft een appel?".

Inhoud

Doelgroep

De filosofische dialoog kan op verschillende manieren en voor verschillende doelgroepen georganiseerd worden. Het volstaat om de inhoud en het kader van de activiteit aan te passen.

Mensen met dementie in een vroeg stadium kunnen bijvoorbeeld deelnemen met hun familieleden aan een groepsactiviteit in kleinere groepjes (8 à 10 deelnemers) en samen een filosofische dialoog voeren. Het voordeel van de aanwezigheid van hun familieleden bij de dialoog is dat ze mogelijk nieuwe dingen kunnen leren over hun naasten en zich op hun gemak voelen bij het onderzoeken van filosofische vraagstukken. Een mogelijk nadeel is dat de familieleden antwoorden in plaats van de personen met dementie - waarschijnlijk met de intentie om te helpen - en zo een te dominante positie innemen in de dialoog. De filosofische dialoog kan een trage activiteit zijn waarbij we de tijd nemen om na te denken, te praten en te luisteren naar elkaar.

Voor mensen met dementie in een gevorderd stadium kan de filosofische dialoog eventueel één op één plaatsvinden, waarbij de begeleider met één persoon in gesprek gaat. De dialogen zullen waarschijnlijk korter zijn en bij voorkeur gebaseerd op de eigen vragen en bedenkingen van de persoon in kwestie.

Begeleiders moeten zich bewust zijn van de verschillende valkuilen in verband met het (onbewust) manipuleren van deelnemers of het ontstaan van een onveilige plek voor dialoog. Daarom is het aan te raden om samen te werken met een professionele begeleider of specifieke opleidingen te voorzien voor begeleiders. Het is ook belangrijk om ruim voldoende tijd te voorzien voor de activiteit en erover te waken dat deelnemers actief interesse blijven tonen in de dialoog. Met andere woorden, de dialoog moet stoppen op een hoogtepunt.

Doel

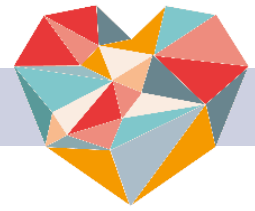
Mogelijke doelstellingen zijn:

- Activeren en ontwikkelen van cognitieve vaardigheden, bvb. voorbeelden geven, zichzelf rechtvaardigen, dingen vanuit verschillende standpunten bekijken of nadenken tussen het concrete en het abstracte.
- Sociale vaardigheden onderhouden en versterken, bvb. samen op onderzoek gaan, naar elkaar luisteren, feedback ontvangen van anderen en vragen beantwoorden.
- Persoonlijke vaardigheden onderhouden en versterken, bvb. gedachten formuleren en verwoorden, zichzelf verklaren, in groep spreken of eigen gedachten en ideeën delen.

Tijdens de filosofische dialoog proberen we hoe dan ook samen een filosofische ruimte te creëren en die te verkennen. Een ruimte waarin we samen de wereld rondom ons verkennen op basis van al onze standpunten.

Partners

Om deelnemers te vinden voor de activiteit hebben we samengewerkt met Demensfællesskabet Fyn.

Locatie

Het is belangrijk dat de begeleider het kader en de stimulus op voorhand goed heeft voorbereid. Je hebt een rustige ruimte nodig waarin 5 tot 10 personen gemakkelijk kunnen plaatsnemen. (incl. stoelen en tafels) Als de dialoog begint met een filmpje, moet er hiervoor materiaal voorzien worden. Bij voorkeur beschikt de locatie over toiletten en een keuken om koffie te maken.

Dag, tijd & tijdsduur

De filosofische dialoog kan op eender welk moment van de dag en op eender welke dag van de week georganiseerd worden. In onze situatie was de late namiddag geschikt omdat het dan gemakkelijker is voor familieleden om deel te nemen. De activiteit duurt 45 tot 90 minuten afhankelijk van het energieniveau van de groep op het moment van de dialoog.

Groepsgrootte

Als je de filosofische dialoog als groepsactiviteit wilt begeleiden, is het optimale aantal deelnemers 5 à 10 personen. De filosofische dialoog kan daarnaast ook één op één georganiseerd worden, waarbij de begeleider een dialoog voert met één persoon.

Organisatie & begeleiding

Het is nuttig om een aantal personen in te schakelen om tafels klaar te zetten, deelnemers te begeleiden naar de locatie, te tonen waar de toiletten zich bevinden, enz.

Het is belangrijk dat de begeleiders en eventuele helpers overeenkomen of de helpers deelnemen aan de dialoog of niet.

Materialen & faciliteiten

De begeleider kan materialen gebruiken om de stimulus en de daarop volgende dialoog te ondersteunen. Het gaat dan bijvoorbeeld om kortfilms, foto's, muziekstukken of verschillende voorwerpen. De materialen helpen ons om het vraagstuk concreet te maken en kunnen als focus dienen voor de dialoog, zodat we altijd een concreet element hebben waarnaar we kunnen verwijzen tijdens de filosofische dialoog. Bijvoorbeeld, "Wat we gehoord hebben in het filmpje is geen muziek omdat... Maar als ik naar een liedje van Queen luister, is dat wel muziek omdat...".

Kosten

In ons geval was deelname aan de filosofische dialoog gratis, maar eventueel kan je een kleine toegangsprijs vragen om de onkosten van een begeleider of koffie en thee te dekken.

Badges

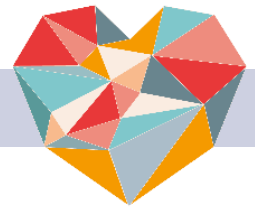
We hebben in deze sessie geen naametiquetten gebruikt, maar je kan overwegen om ze te gebruiken als je onmiddellijk de namen van de deelnemers wilt kennen.

Aandenken

We hebben de deelnemers geen aandenken gegeven na de filosofische dialoog, maar als je het belangrijk vindt om de dialoog gaande te houden voor de individuele deelnemers, kan je overwegen om de stimulus en gerelateerde vragen op te schrijven zodat de deelnemers er thuis verder over kunnen reflecteren.

Na afloop

Er zijn geen vervolgactiviteiten gepland.

Communicatie

Voor het zoeken naar deelnemers hebben we samengewerkt met het lokale Huis voor Dementie. Zij stonden in voor de communicatie naar de buitenwereld.

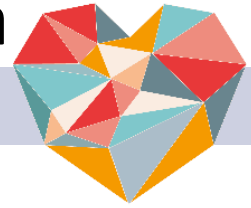
Als je graag meer wil weten over de Filosofische dialoog, kan je het project Philosophy in the School contacteren op filosofiiskolen@sdu.dk of meer lezen op de website van het project <https://www.sdu.dk/da/filosofiiskolen>.

Bovendien kunnen we het boek "[The if Machine](#)" van Peter Worley aanraden, dat een korte inleiding tot het faciliteren van dialogen bevat en verschillende interessante materialen die je kan gebruiken voor de dialoog.

Registratie

Deelnemers konden zich zowel telefonisch als via e-mail inschrijven bij Demensfællesskabet Fyn.

Beschrijving & Programma

Een doorsnee filosofische dialoog, stap voor stap

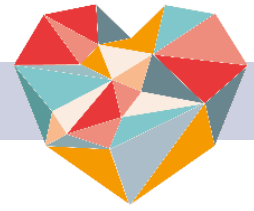
1. Als de filosofische dialoog als groepsactiviteit wordt georganiseerd, is het belangrijk dat hij plaatsvindt in een rustige ruimte, zodat iedereen elkaar kan verstaan. De deelnemers en de begeleider zitten normaal gezien op aparte stoelen in een cirkel, zodat iedereen gelijk is en elkaar goed kan zien en horen.
2. De begeleider overloopt kort het programma van de activiteit en maakt de deelnemers eventueel bekend met het concept van filosofie en filosofische vragen. Het is belangrijk dat de begeleider de activiteit niet opneemt, omdat dat de open sfeer van de dialoog negatief kan beïnvloeden.
3. De begeleider kan ervoor kiezen om de sessie te starten met een kleine oefening waarbij de groep op een leuke en eenvoudige manier verschillende cognitieve vaardigheden traint, bvb. verduidelijking van begrippen, categorisering of argumentatie (contacteer filosofiiskolen@sdu.dk voor meer info en materiaal).
4. De begeleider stelt vervolgens de stimulus voor en stelt de startvraag die als gemeenschappelijke derde fungeert voor de dialoog. De begeleider kan bepaalde objecten in het midden van de kring plaatsen om een visuele gemeenschappelijke derde te voorzien voor de dialoog (contacteer filosofiiskolen@sdu.dk voor meer info en materiaal).
5. Het kan interessant zijn om de dialoog te starten met een praatronde, waarbij deelnemers per twee over het onderwerp praten voor de plenaire dialoog.
6. De filosofische verkenning kan nu veel richtingen uitgaan en de begeleider stuurt de dialoog zo efficiënt mogelijk met diepgaande vragen. De begeleider beëindigt de dialoog wanneer de tijd op is of de deelnemers moeten stoppen.
7. De activiteit kan afgerond worden met een kleine oefening waarbij de deelnemers rechtstaan en wat door de ruimte bewegen (contacteer filosofiiskolen@sdu.dk voor meer info en materiaal).

Evaluatie

We hebben geen officiële evaluaties gemaakt van de activiteiten, maar we hebben informele gesprekken gevoerd met de deelnemers over hun beleving. Alle deelnemers (zowel de mensen met dementie als hun familieleden) gaven aan dat ze enthousiast waren over de activiteit, o.a. omdat ze de kans hadden gekregen om te praten en na te denken over zaken die hen interesseerden en omdat de activiteit in een informele setting had plaatsgevonden. De familieleden waren voornamelijk tevreden omdat ze hun naasten hadden horen nadenken en spreken met enthousiasme.

Checklist: wanneer wat doen

Een maand voor de activiteit

- Maak een afspraak met een ervaren begeleider en selecteer samen een onderwerp voor de dialoog zodat het in de uitnodiging kan worden aangekondigd. Verstuur de uitnodiging naar de potentiële deelnemers.

Twee weken voor de activiteit

- Kijk na hoeveel deelnemers zich ingeschreven hebben en verbreed de scope van de uitnodigingen indien nodig.

De week voor de activiteit

- Controleer of alle deelnemers de juiste informatie hebben gekregen over de activiteit.

De dag voor de activiteit

- Geen specifieke acties.

Dag van de activiteit

- Wees op tijd aanwezig op de locatie om mensen te ontvangen, een handje toe te steken en te controleren of alles goed verloopt.
- Maak koffie en thee voor de deelnemers.

Corona

Wij hebben onze activiteiten vóór de coronacrisis georganiseerd, maar ook in tijden van corona kan de Filosofische dialoog gemakkelijk doorgaan. Er moet enkel op gelet worden dat de gebruikte ruimte groot genoeg is zodat er genoeg afstand is tussen de stoelen, en dat de ruimte voor, tijdens en na de dialoog voldoende geventileerd wordt.

Deelnemers hoeven niets aan te raken en kunnen tijdens de sessie een veilige afstand bewaren. Het is echter niet aan te raden om deelnemers mondkapjes te laten dragen tijdens de dialoog zelf, omdat het op die manier moeilijker wordt om elkaar te verstaan en omdat we elkaars gezichtsuitdrukkingen moeten kunnen zien als we een veilige plek willen creëren om met elkaar te praten.

Aandachtspunten

